

7. Шевчук С. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник / С. В. Шевчук, І. В. Клименко. – 2-ге вид., виправл. і доповн. – К. : Алерта, 2011. – 696 с.
8. AntConc [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.laurenceanthony.net/software/antconc/>
9. ANZ Journal of Surgery [Electronic resource]. – Jennifer Heisler. – Mode of access : <http://surgery.about.com/od/glossaryofsurgicalterms/>
10. Farquharson M. Farquharson's textbook of operative general surgery / M. Farquharson, B. Moran. – Great Britain, 2005. – 576 p.
11. Health Dictionary [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.health-dictionary.com/surgery/>
12. Lattimer C. R. Key Topics in General Surgery : 2nd ed./ C. R. Lattimer, N. M. Wilson, N. R. F. Lagattolla. – BIOS Scientific Publishers Limited, 2002. – 485 p.
13. Merriam-Webster's Medical Dictionary [Electronic resource]. – 2007, Merriam-Webster Inc. – Mode of access : <http://www.merriamwebster.com/info/pr/2007-medical-dictionary-online.htm>
14. Oxford Medical Dictionary [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/medical>
15. Surgery Glossary Online [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.allwords.com/surgery-glossary-241-411.php>
16. The New England Journal of Medicine [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.nejm.org/surgery>
17. Thomson A. Manual of Surgery (General Surgery) / A. Thomson, A. Miles. – London, 1923. – 486 p.
18. Word Journal of Emergency Surgery [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.wjes.org/>

Кочук Леся, Прокип Лидія. Корпусно-основанное исследование терминосистемы хирургии. В статье проанализирована процедура исследования терминосистемы хирургии при помощи методологии корпусной лингвистики. Авторы производят осмотр предыдущих общих лингвистических исследований медицинской терминологии и сравнивают лексикографические продукты данного направления. Значительное внимание уделено процедуре подбора хирургических текстов как основы для корпуса хирургии: учтены требования к репрезентативности, сбалансированности, а также объем корпуса. За результатами анализа корпуса при помощи программы AntConc сформирован глоссарий наиболее употребленных терминов хирургии. Последним этапом исследования стало распределение терминов с учетом категориальных признаков и создание концептуальной карты терминосистемы. Статья является апробацией студенческого научного исследования, проведенного в научно-практической лаборатории LEXILAB в Национальном университете «Острожская академия» и является частью проекта по созданию корпуса текстов научной речи.

Ключевые слова: хирургия, терминосистема, термин, корпусная лингвистика, корпус, концепт.

Kotsiuk Lesia, Prokip Lidia. Corpus-Based Investigation of the Surgery Terminology. The article deals with the analysis of the research procedure of surgery term system on the basis of corpus linguistics methodology. Previous researches made on the basis of the same or similar topics are mentioned. The research procedure is conducted on the basis of corpus linguistics methodology which includes such notions as corpora, its characteristics, and creation. Considerable attention is paid to surgery texts selection as the basis for surgery corpora: representativeness, balance and volume requirements are taken into account. According to corpora search results that were obtained with a help of AntConc program, the glossary of most used surgery terms was formed. The last research stage is term distribution, according to category characteristics, and the creation of term system conceptual map. The article is an approbation of the student scientific research conducted in the experimental laboratory of LEXILAB of the National University of Ostroh Academy and a projecting part of the creation of the texts corpus of scientific speech.

Key words: surgery, term system, term, corpora linguistics, corpora, concept.

Стаття надійшла до редколегії
31.03.2016 р.

УДК 81.11'373.611

Олена Круглій

Комбінувальні форми як матеріальна субстанція змісту наукових понять (на прикладі сучасних англійської й німецької мов)

У статті здійснено комплексний когнітивний аналіз одного з основних способів вербалізації знань у науковому дискурсі, а саме термінологічного словотворення за участі комбінувальних форм. Об'єктом дослідження стали найбільш представлені когнітивні категорії основного складу сучасних англійської й німецької мов.

© Круглій О., 2016

Розроблено типологічну класифікацію об'єкта (монопозиціонованих і біпозиціонованих комбінувальних форм і похідних із ними) з позиції лінгвокогнітології та розкрито специфіку їх співвідношення з відповідними концептуальними структурами в сучасній науковій мовній картині світу. Проведено концептуальний аналіз відібраних дериватів, здійснено загальну стратифікацію когнітивних категорій для виявлення найрепрезентативніших серед них за обсягом наповнення дериваційними формантами, що номінують базові поняття виділених концептосфер. Репрезентація концептуальної системи термінодериватів як концептуальних моделей і категорій уможливила виокремлення ключових концептів. Здійснено опис концептів, а через них – тих фрагментів навколишнього світу, які стали предметом пізнання носіїв мови сьогодні.

У процесі дослідження виявлено, що досліджувані дериваційні форманти переважно актуалізують концептуальні категорії природничих наук і медицини в сучасному англійському та німецькомовному науковому дискурсі.

Ключові слова: комбінувальна форма, когнітивне термінознавство, когнітивна категорія, концепт, концептуалізація, категоризація.

Постановка наукової проблеми та її значення. Термінологія, що становить значну частину лексичного складу мови та є семантичним ядром лексики мови науки, сьогодні привертає все більше уваги дослідників, а термінознавству як науці про терміни відводять одне з пріоритетних місць у системі сучасних лінгвістичних студій. Когнітивне термінознавство продовжує традиції класичного термінознавства та стає водночас якісно новим напрямом вивчення термінів і терміносистем, принципи й методи якого ґрунтуються на когнітивно-дискурсивних засадах дослідження наукової (професійної) мови як засобу когніції й комунікації її носіїв [1; 3].

При когнітивному підході визнається особлива роль мовної одиниці, що полягає в її здатності фіксувати та відтворювати у свідомості людини осмислений нею фрагмент дійсності, указувати на нього, відсилати до нього, збуджувати в уяві всі пов'язані з ним знання – як мовні, так і немовні – й оперувати цим фрагментом дійсності в процесах розумової та мовленнєво-розумової діяльності. У сучасній лінгвістиці на перший план висувують завдання реконструкції концептуальної репрезентації вербалізованих, виражених мовними засобами знань та аналіз способів їхньої лінгвальної об'єктивізації. Отже, недостатньо глибокий та односторонній аналіз однієї з елементних підсистем сучасного англійського та німецького словотвору й термінотворення – комбінувальних форм – уже не відповідає потребам сьогодення та значною мірою обмежує й звужує коло актуальних когнітивних питань.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Кінець XX – початок XXI ст. визначається появою новою дослідницького напрямку – когнітивного термінознавства, що сформувався під впливом ідей, методів і принципів когнітивної й когнітивно-дискурсивної парадигми лінгвістичних знань [13; 14]. Когнітивна лінгвістика – один із пріоритетних напрямів сучасного мовознавства, що вивчає мову та мовлення як засіб сприйняття й осмислення позамовної дійсності; категоризації та концептуалізації її фрагментів і внутрішнього рефлексивного досвіду людини [17, с. 33]; обробки, збереження, використання й передавання необхідних знань та інформації [11, с. 67]. Об'єкт когнітивної лінгвістики – мова і її одиниці як експоненти когнітивних структур [9, с. 66]. Розквіт когнітивних лінгвістичних студій пояснюють невпинним інтересом мовознавців до процесів мовленнєво-мисленнєвої діяльності людини, потребою її розуміння й пояснення [11, с. 75].

Особливість сучасних лінгвістичних розвідок визначається також поєднанням когнітивного та дискурсивного підходів у вивченні мови, мовлення, їхніх одиниць, явищ і фрагментів лінгвальної дійсності. Основою когнітивно-дискурсивного дослідження мови є її розуміння як однієї з основних здібностей людського мозку, пов'язаних зі здійсненням ментальних операцій, необхідних для забезпечення життєдіяльності людини (у тому числі й мовленнєвого спілкування), і як головного засобу передавання знань та обміну інформацією в процесі комунікації [7, с. 87].

Під впливом когнітивного й когнітивно-дискурсивного підходів у вивченні мови відбувається поява та становлення нового напрямку дослідження термінів і терміносистем – когнітивного [7, с. 5; 11] (когнітивно-дискурсивного) [5, с. 34] чи гносеологічного [10, с. 24] термінознавства. Когнітивне термінознавство є закономірним етапом розвитку термінознавчої науки. Якщо традиційне термінознавство не виходило за межі аналізу терміна й тієї системи понять, яку він відображає, то когнітивне термінознавство є «відкритим» для широких міждисциплінарних програм дослідження, для вивчення термінів і терміносистем у широкому культурному контексті, а також у різних мовах.

Мета й завдання статті – визначити наукову й когнітивну інформації, яку містять у собі комбінувальні форми, та типологізувати комбінувальні форми й деривати з цими формантами щодо когнітивних категорій і концептів мови науки на прикладі сучасних англійської та німецької мов.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Як відомо, мова – це особлива знакова система, що кодує в знаковій формі те, що міститься поза її межами. Усі мовні елементи – це мовні репрезентанти, що активізують саме ті сутності, знаковими заміниками яких вони є, та відтворюють у пам'яті людини пов'язані з ними концепти. У нашій роботі термін «концепт» розуміємо широко, підводячи під це поняття різносубстратні одиниці оперативної свідомості людини, якими є представлення, гешталти, поняття, що репрезентують різні рівні розумової абстракції [8, с. 58]. Концепт – це «будь-яка дискретна змістовна одиниця колективної свідомості, яка відображає предмет реального або ідеального світу й зберігається в національній пам'яті носіїв мови у вербально позначеному вигляді» [2, с. 28]; одиниця знання, що відображає зміст досвіду, результати всієї людської діяльності й процесів пізнання світу.

У лінгвістичній літературі прийнято вважати, що найкращим способом опису та визначення природи концепту є саме мова. Мова – форма існування розумової діяльності людини, саме мова відображає пізнання та є головним засобом вираження думки. На сучасному етапі мову розглядають як одну з головних і нерозривних складових частин загальної когнітивної організації людини. Звідси випливає, що саме лінгвістика повинна зайняти вагоме місце в когнітології, адже знання мови, її об'єктів тісно пов'язані з когніцією та є її складовою. Мова – головна й нерозривна складова когнітивної системи людини. Під цим лінгвісти розуміють вивчення ментальних процесів через репрезентовані в мові форми [4, с. 66].

Концепти утворюють ієрархічно організовану концептосферу як загальнонаціональної мови, так і особистих когнітивних структур, та є суб'єктно-об'єктивними сутностями, у яких представлені і об'єктивна реальність, і сама людина, наділена спеціальним когнітивним механізмом для обробки інформації про навколишню дійсність [9, с. 8]. З одного боку, людина опановує мову, зокрема її словниковий запас, і приєднується тим самим до колективного досвіду мовної спільноти, серед якої вона проживає, та людства в цілому.

Потрібно зазначити, що в сучасній лінгвістиці розрізняють прості концепти, які представлені одним словом або словотвірним елементом, та складні – компоненти словосполучень і речень. Чим простіший концепт, який передається тією чи іншою одиницею мови, тим пліднішим він може виявлятися у подальшій концептуалізації світу [4, с. 13]. Мовна одиниця обирається в кожному конкретному випадку залежно від того, наскільки вдало ця концептуалізація виступає як один із найважливіших процесів пізнавальної діяльності людини, що полягає в усвідомленні інформації, задовольняє її семантичні характеристики. Концепт відіграє роль посередника між мовними об'єктами та дійсністю. Концепти є власне інформацією про значення й зберігаються в семантичній пам'яті людини [2, с. 30].

Отже, концепт – це все, що ми знаємо про об'єкт [15, с. 97]. Розуміння концепту передбачає чітку систему знань, що ґрунтується на співвідношенні двох динамічних структур – когнітивної та комунікативної. У когнітивній лінгвістиці поняття вербалізованого (мовного) концепту є базовим терміном і стосується будь-якої оперативної одиниці мислення, що може набувати або не набувати чіткої логічної форми [12, с. 153]. О. П. Воробйова вважає, що концепт є одиницею пізнання світу, цілісним утворенням особливого типу, якому властива здатність повторюватися, змінюватися та відбивати людський досвід [6, с. 33].

У сучасній лінгвістиці головним методом моделювання структур представлення знань є саме концептуальний аналіз, який за допомогою обробки суб'єктивного досвіду підводить інформацію під визначені суспільством класи та категорії. Об'єктом концептуального аналізу є значення як вторинна функціональна властивість знака, а знання – інформація про об'єкт, представлена в будь-якому вигляді [16, с. 127].

Окремі поняття й система понять є когнітивним інструментарієм людського пізнання. Їхня головна роль у нашому мисленні – це категоризація. Саме категоризація дає змогу групувати подібні об'єкти у відповідні класи. Комбінувальні форми можуть відігравати роль категоризаторів і класифікаторів, адже саме вони є головними носіями словотвірного значення. Як категоризатори досліджувані дериваційні форманти виконують транспонувальну функцію та мають загальнокатегоріальне значення, що відповідає найзагальнішим поняттєвим категоріям окремих частин мови [4, с. 19].

Як класифікатори (субкатегоризатори) ці словотвірні елементи наділені частковим категоріальним значенням, що відповідає певним розрядам усередині загальних категорій. За дериваційними формантами, у нашому випадку – комбінувальними формами, закріплене вузьке значення як особливий «класифікатор», що дає змогу здійснити систематизацію багатьох понять одного порядку, одного гносеологічного членування.

Результати проведеного стратифікаційного аналізу моделей дериватів із комбінувальними формами засвідчують, що процес утворення дериватів за допомогою комбінувальних форм є досить активним на сучасному етапі розвитку мови. Усі комбінувальні форми, лінгвальний статус яких

варіює від терміноелементів морфем до терміноелементів комплексів морфем, позначають поняття або різні ознаки понять певної сфери знань чи діяльності людини. Вони виконують функцію кодування інформації на рівні деривата, унаслідок чого можливе понятійне «декодування» термінів відповідно до їхньої формальної частини.

Більшість концептуалізацій – «об'єкт», «організм», «речовина», «вид», «процес», «рух», «зміна», «генезис», «стан», «послідовність», «локація», «початкова точка», «кінцева точка», «місце», «форма», «частина», «ціле», «подібність», «сукупність», «властивість», «якість», «ознака», «спосіб», «результат», «толерантність» тощо – реалізуються в обмеженій кількості дериватів за допомогою одиниць спеціалізованого дериваційного фонду (зона дискретності), вибір засобів якого детермінується гносеологічними й когнітивними потребами, потребою утворення нових термінодериватів для адекватної репрезентації та номінації результатів наукових досліджень.

У терміносистемах діють закони понятійного узгодження та понятійно-дериваційної акомодатії. За дериваційними формантами завжди закріплено спеціальне, вузьке значення, що дає змогу здійснити систематизацію низки наукових понять одного рівня гносеологічного членування. Комбінувальні форми – це матеріальна субстанція змісту наукових понять (концептів), що реалізовує їхні суттєві ознаки.

Як засвідчило проведене дослідження, переважно всі постпозиціоновані комбінувальні форми та біпозиціоновані комбінувальні форми в постпозиції є морфологічно однозначними й містять у собі когнітивну інформацію про загальнокатегоріальне значення, що відповідає найзагальнішим поняттєвим категоріям. Наприклад, формант *-agogue / -agoga* в англійській та німецькій мовах вербалізує концепт: речовина-стимулятор, ліки (*emmenagogue / Emmenagoga, sialagogue / Sialagoga*), який ми віднесли до категорії РЕЧОВИНА; формант *-caine / -kain* в англійській і німецькій мовах вербалізує концепт: антибіотик, ліки (*novocaine / Novokain, lidocaine / Lidokain, procaine / Prockain, lignocaine / Lignokain*), який ми також віднесли до макрокатегорії РЕЧОВИНА; формант *-path / -path* вербалізує декілька концептів: професіонал (*homeopath / Homöopath*), прихильник певної теорії (*naturopath / Naturopath*); характеристика людей (*psychopath / Psychopath*), які класифікуємо як складові частини когнітивної макрокатегорії ЛЮДИНА; формант *-rrhagia / -rrhagie* вербалізує концепт *паталогічний стан, хвороба* (*haemorrhagia / Häorrhagie, menorrhagia / Menorrhagie, metrorrhagia / Metrorrhagie*), який належить до категорії СТАН, ПРОЦЕС.

Комбінувальні форми, що виступають першим компонентом дериваційної моделі, модифікують значення останніх компонентів дериватів і вказують на окремі специфічні ознаки понять (концептів), вербалізованих другим компонентом дериваційної моделі. Вони акцентують зв'язок із різними речовинами (біогенними, абіогенними): *acetyl / Azetyl, benzyl / Benzil, chromphore / Chromphore, nitrobenzene / Nitrobenzol*; фізичними явищами: *cryonics / Kryokonservierung / Cryo-Ablation, dynamometer / Dynamometr, electropositive / elektroakustisch, hydroelectricity / hydroelektrisch*; хімічними явищами: *chemisorptions / Chemisorption, chemotaxis / Chemotaxis, chromatolysis / Chromatolyse*; біологічними явищами, живими істотами, організмами, рослинами: *coprolite / Koproolith, lipid / Lipoid*; природним середовищем: *biocoenosis / Biocoenose*; людиною: *anthropology / Anthropologie, genotype / Genotyp*; географічними поняттями: *Afro-Asiatic / afro-asiatish, Greco-Roman / griechisch-römisch*.

Вони є елементами з акцентуванням різних просторових відношень і розміщення, форми: *amphitheater / Amphitheater, endoskeleton / Endoskeleton, mesocarp / Mesokarp*; відношень розміру та кількості: *microscopy / Mikriskopie, polygene / Polygen*; якості й властивості: *anisotropy / Anisotropie, euclase / Euclase*; числа: *decameter / Dekameter, femtosecond / femtosekunden*.

Із наведених вище прикладів можна зробити висновок, що комбінувальні форми як другий компонент дериваційної моделі термінів у сучасних англійській і німецькій мовах є тим когнітивно-термінологічним кодом, що уможливує категоріальну стратифікацію актуалізованих ними концептів, тому для подальшого аналізу використано саме ці дериваційні форманти.

Логічна системність наукових понять дає змогу чітко стратифікувати розділи конкретної сфери знань і виділити їхні базові концепти. У той же час свідомість людини – суб'єкта науки – здатна одночасно виконувати концептуальний розподіл наукової картини світу на окремі фрагменти й класифікувати їх за типами (рангами, ярусами, видами). Причому, типи самих високих «рангів» відповідають «металексичі» (об'єкт, дія, людина, речовина). Число таких типів значень є зліченим, а решта концептів розвиваються з первинних, базових, які є архетипами колективної свідомості, універсальними для всього людства. Отже, концепти – це посередники між словами та екстралінгвальною дійсністю.

Характерно, що для кожної терміносистеми властива своя особлива система концептів (понять) – онтологічний інвентар науки. Для одного концепту (поняття) може існувати декілька логічних множин, один концепт може бути позначений декількома одиницями мови, а мовна одиниця може бути пов'язана з багатьма поняттями. Це потрібно розуміти як можливість концептуальної деталізації, яка реалізується елементами мови та пов'язана з пізнанням нових сторін, явищ, властивостей, ознак, що вимагає адекватної номінації та репрезентації. Конкретні наукові поняття (концепти) містять багато ознак і є складними утвореннями, елементи понять (концептів) також є поняттями (концептами). У нашому дослідженні термін «концепт» корелює з терміном «поняття», оскільки знання людини, закріплені в понятійній формі, представляють репрезентацію об'єкта через поняття, а самі поняття є опрацьованими наукою концептами [4, с. 43].

Через розмежування вербальних і невербальних знань учені виокремлюють мовну й концептуальну картини світу, опираючись на тезу про взаємозв'язок мови та мислення. У процесі творення концептуальної картини світу беруть участь різноманітні типи мислення. Концептуальна картина світу – це глобальна, цілісна система інформації, що перебуває в розпорядженні індивіда. Концептуальний рівень ментальної репрезентації містить інформацію, яка передається за допомогою мовних знаків. Формування концептуальної картини світу на основі чуттєвої, предметно-пізнавальної діяльності людини є результатом свідомості та дає змогу індивіду ефективно використовувати наявну систему знань.

Мовна картина світу є тією частиною концептуальної, яка виражена за допомогою мовних форм. Мова є важливою формою існування знання як засіб закріплення всіх пізнавальних можливостей свідомості людини. Структурна складова концептуальної картини світу – концепт, що співвідноситься зі значенням [12, с. 141].

Наступний етап нашого дослідження – виокремлення секторів концептуальної картини світу – інтегрованого гносеологічно-дериваційного простору англomовного суспільства, номінованих комбiнувальними формами та дериватами, що містять ці дериваційні форманти. Віднесення досліджуваних одиниць до того чи іншого сектору концептуальної картини світу здійснювалося на основі концептуального (предметно-понятійного) аналізу словникових дефініцій дериватів, що містять ці дериваційні форманти. До уваги брали лексикографічні позначки типу *Med, Bot, Geol, Anat, Zool, Embr, Biol, Chem*. У результаті виділено такі сектори, які розглядаються як окремі моделі наукової картини світу: біологія; медицина; біохімія; кристалографія; ботаніка; зоологія; фізіологія; геологія; астрономія; хімія; фізика; генетика; анатомія; лінгвістика; ембріологія; екологія; антропологія; психіатрія; історія; геометрія; імунологія; ентомологія; археологія.

Висновки й перспективи подальших досліджень. У процесі дослідження виявлено, що досліджувані дериваційні форманти переважно актуалізують концептуальні категорії природничих наук і медицини у сучасному англomовному та німецькомовному науковому дискурсі. Запропонована класифікація секторів наукової картини світу є умовною та прагматичною. Як слушно зауважують лінгвісти, у будь-якій класифікації присутня частка суб'єктивності й відносності, оскільки вона передбачає підведення простішої структури під складнішу. Здійснення класифікації ускладнює ще й розмитість концептуальних категорій, а також те, що часто досліджувані дериваційні форманти мають властивість переходити з однієї концептосфери в іншу та обслуговувати різні сектори наукової картини світу. У таких випадках потрібно застосовувати метод аналізу словникових дефініцій, а також знання загального характеру про позамовну дійсність.

Джерела та література

1. Архипов И. К. Традиционные подходы к лексической полисемии в свете прототипической семантики / И. К. Архипов // Когнитивная семантика : материалы второй междунар. шк.-семинара по когнитив. лингвистике, 11–14 сент. 2000 г. / отв. ред. Н. Н. Болдырев ; редкол. : Е. С. Кубрякова и др. : в 2 ч. – Тамбов : Изд-во Тамбовск. ун-та, 2000. – Ч. 2. – С. 21–23.
2. Бабушкин А. П. Объективное и субъективное в категоризации мира / А. П. Бабушкин // Общие проблемы строения и организации языковых категорий : материалы науч. конф. – М. : РАН, 1998. – С. 28–31.
3. Базарова Б. Б. Концептуальный анализ частицы *in* в современном английском языке : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Б. Б. Базарова. – М., 1999. – 20 с.
4. Буянова Л. Ю. Термин как единица логоса / Л. Ю. Буянова. – Краснодар : Кубанский гос. ун-т, 2002. – 185 с.
5. Володина М. Н. Когнитивно-информационная природа термина (на материале терминологии средств массовой информации) / М. Н. Володина. – М. : Изд-во Моск. гос. ун-та им. М. В. Ломоносова, 2000. – 128 с.
6. Воробьева О. П. Стилистические средства в аспекте интеграции текста / О. П. Воробьева // Исследования целого текста : тез. докл. – М. : Наука, 1986. – С. 33.
7. Голованова Е. И. Базовые когнитивные понятия и развитие терминоведения / Е. И. Голованова // Вестник Удмуртского университета. – Серия «История и филология». – 2010. – Вып. 2. – С. 85–91.

8. Дмитренко Л. В. Концептуальна картина світу в поетичних творах / Л. В. Дмитренко // Мовні і концептуальні картини світу : зб. наук. пр. – Київ, 1999. – С. 37–44.
9. Жаботинская С. А. Частеречная семантика: категориальные архетипы / С. А. Жаботинская // Вісник Черкаського університету. – Серія «Філологічні науки». – Черкаси, 1998. – Вип. 7. – С. 3–14.
10. Іленков А. Термінологія та її роль у представленні знань / А. Іленков // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Серія «Проблеми української термінології». – 2009. – № 648. – С. 24–29.
11. Кирилина А. В. Когнитивная наука и новая эпистема гуманитарного знания / А. В. Кирилина // Горизонты современной лингвистики: традиции и новаторство : сб. в честь Е. С. Кубряковой. – М. : Яз. славян. культур, 2009. – С. 66–75.
12. Кубрякова Е. С. Роль словообразования в формировании языковой картины мира / Е. С. Кубрякова // Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира / под ред. Б. А. Серебренникова. – М., 1988. – С. 141–173.
13. Кубрякова Е. С. Теория номинации и когнитивная наука / Е. С. Кубрякова // Языковая номинация. – Мн. : МГЛУ, 1996. – С. 10–11.
14. Манерко Л. А. Терминоведческая наука XX столетия / Л. А. Манерко // Горизонты современной лингвистики: традиции и новаторство : сб. в честь Е. С. Кубряковой. – М. : Яз. славян. культур, 2009. – С. 641–650.
15. Положин М. М. Функціональний і когнітивний аспекти англійського словотворення: [монографія] / М. М. Положин. – Ужгород : Закарпаття, 1999. – 240 с.
16. Селиванова Е. А. Когнитивная ономазиология : [монографія] / Е. А. Селиванова. – К. : Изд-во Укр. фитосоциол. центра, 2000. – 241 с.
17. Селіванова О. А. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : [підручник] / О. А. Селіванова ; МОН України. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.

Круглий Елена. Комбинирующие формы как материальная субстанция содержания научных понятий (на примере современных английского и немецкого языков). В статье произведен комплексный когнитивный анализ одного из основных путей вербализации знаний в современном научном дискурсе, а именно терминологическом словообразовании при участии комбинирующих форм. Объектом исследования стали наиболее представленные когнитивные категории основного состава современной англоязычной и немецкоязычной картины мира.

Разработана типологическая классификация объекта (монопозиционных и бипозиционных комбинирующих форм и производных с ними) с позиции лингвокогнитологии и раскрыта специфика их соотношения с соответствующими концептуальными структурами в современной научной языковой картине мира. Проведен концептуальный анализ отобранных дериватов, осуществлена общая стратификация когнитивных категорий для выявления наиболее представительными среди них по объему наполнения деривационными формантами, которые номинируют базовые понятия выделенных концептосфер. Репрезентация концептуальной системы терминов-дериватив как концептуальных моделей и категорий сделала возможным выделение ключевых концептов. Осуществлено описание концептов, а через них – тех фрагментов окружающего мира, которые стали предметом познания носителей языка сегодня.

В процессе исследования установлено, что исследуемые деривационные форманты преимущественно актуализируют концептуальные категории естественных наук и медицины в современном англоязычном и немецкоязычном научном дискурсе.

Ключевые слова: комбинирующая форма, когнитивное терминоведение, когнитивная категория, концепт, концептуализация, категоризация.

Kruglii Olena. Combining Forms as a Material Substance of Scientific Concepts (in Modern English and German). The article deals with the complex cognitive analysis of combining forms as one of the main sources in verbalization of knowledge in modern scientific discourse. The most represented cognitive categories in contemporary English and German language world picture are the object of the study.

Typological classification of the object (monopositional as well as bipositional combining forms and derivatives with them) is given in terms of cognitology. The particular characteristics of these formants in relationship with the relevant conceptual structures are examined in modern language of science. Combining forms as material substances of scientific notions (concepts) realize their essential features. In terms of contemporary English and German combining form as the second component of a derivative model is the cognitive code that enables the categorical stratification of terminological concepts. The combining forms in the role of the first component in the word as well as the units occupying the first and the second position are regarded to be morphologically unambiguous elements and contain information on general cognitive meaning corresponding to the most common conceptual categories. It is found that combining forms actualize the conceptual categories of natural science and medicine in modern English and German.

Key words: combining form, cognitive terminology, cognitive category, concept, conceptualization, categorization.

Стаття надійшла до редколегії
16.03.2016 р.